

Makale Geçmişi:

Geliş: 06.11.2024

Kabul: 28.11.2024

Yayın: 30.11.2024

Makale Türü: Araştırma Makalesi

COĞRAFYA ÖĞRETMENLERİ PERSPEKTİFİNDEN SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİNDE COĞRAFYA EĞİTİMİNE İLİŞKİN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ¹

Soner KAHVECİ

Millî Eğitim Bakanlığı sonerkahveci55@gmail.com

ORCHİD 0009-0002-0703-1777

Prof. Dr. Kibar AKTİN

Sinop Üniversitesi kibaraktin@sinop.edu.tr

ORCHİD 0000-0001-6238-3500

Özet

Bu çalışmada coğrafya öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda; liseye yeni başlayan öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyinde bilgi ve beceri boyutundaki eksikliklerini tespit etmek ve bu sorunlara sosyal bilgiler eğitimi bağlamında çözüm önerileri geliştirmek amaçlanmıştır. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 18 coğrafya öğretmeni oluşturmuştur. Çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme ile belirlenmiştir. Veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Veriler frekans analizi ve içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre coğrafya öğretmenleri liseye başlayan öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyinde başta bilgi yetersizliği olmak üzere, harita okuryazarlığı, kavrama becerileri ve tablo ve grafik çizme, konum analizi, zaman ve kronolojiyi anlama ve politik okuryazarlık, kanıt kullanma, gözlem, çevre okuryazarlığı ve mekân algılama gibi temel coğrafya becerilerinde önemli eksiklikler yaşadığını belirtmişlerdir. Bu durumun başlıca nedenleri arasında sosyal bilgiler dersi öğretim programının yetersizliği, eğitim sistemindeki sorunlar, motivasyon eksikliği, öğretmen merkezli yöntem ve tekniklerin kullanılmasına yönelik görüşler ileri sürmüşlerdir. Öğretmenler öğrencilerin bu eksiklerini gidermek için programın yeniden düzenlenmesini, aktif öğretim yöntemlerinin, amaca uygun öğretim materyallerinin kullanılmasını ve beceri odaklı bir yaklaşım önermişlerdir. Bu sonuçlar coğrafya eğitiminde daha etkili ve bütüncül bir sürecin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Coğrafi beceriler, coğrafya eğitimi, sosyal bilgiler eğitimi, sosyal bilgiler öğretim programı

PROBLEMS AND SOLUTIONS FOR GEOGRAPHY EDUCATION IN SOCIAL STUDIES EDUCATION FROM THE PERSPECTIVE OF GEOGRAPHY TEACHERS

Abstract

This study aims to identify the knowledge and skill deficiencies in the readiness levels of students starting high school, based on the perspectives of geography teachers, and to develop solutions to these issues within the context of social studies education. The study employs a phenomenological design, one of the qualitative research methods. The research group consists of 18 geography teachers, selected through convenient sampling, a type of purposive sampling method. Data were collected using a questionnaire and analyzed through frequency and content analysis. According to the study's findings, geography teachers reported that students entering high school exhibit significant deficiencies in their readiness levels, particularly in terms of knowledge gaps, map literacy, comprehension skills, and other essential geography competencies, such as drawing tables and graphs, spatial analysis, understanding time and chronology, political literacy, using evidence, observation, environmental literacy, and spatial perception. The primary reasons for these deficiencies include the inadequacy

¹ Bu çalışma, danışmanlığını Prof. Dr. Kibar AKTİN'in yürüttüğü ve Soner KAHVECİ tarafından yazılan "Tarih ve Coğrafya Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Eğitiminden Beklentileri" başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

of the social studies curriculum, issues within the education system, lack of motivation, and the use of teacher-centered methods and techniques. To address these deficiencies, the teachers suggested revising the curriculum, employing active teaching methods, utilizing appropriate teaching materials, and adopting a skills-based approach. These recommendations highlight the necessity of a more effective and holistic process in geography education

Key Words: Geography education, geographical skills, social studies education, social studies curriculum.

GİRİŞ

Sosyal bilgiler akademik bir disiplin olarak, öğrenciler arasında eleştirel düşünme ve bilinçli vatandaşlığı teşvik etmeyi amaçlayan tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi ve ekonomi dahil olmak üzere bir dizi dersi kapsayan disiplinler arası bir alandır (Thornton, 2001; Yılmaz, 2010, s.317). Toplumsal yaşamla ilgili bilgiler, beceriler ve değerler kazandırmayı amaçlamaktadır (Erden, 2000, s.8; Öztürk, 2012, s.4; Sözer, 1998, s.7). Bunu yaparken, bireylerin bilişsel, sosyal, fiziksel, kişisel ve ahlaki nitelikleriyle bir bütün olarak gelişmelerine olanak tanımakta ve ömür boyu kullanabilecekleri temel bilgi, tutum, beceri, değer ve alışkanlıklar kazandırmayı hedeflemektedir (Erdem, 2020, s.487). Çünkü sosyal bilgiler dersi, öğrencilere toplumun işleyişini, tarihini, kültürünü ve coğrafyasını anlatmayı hedefleyen çok disiplinli bir derstir. Nitekim Dewey Sosyal Bilgilerle ilgili görüşleri öncelikle tarih ve coğrafya derslerine odaklanmıştır. Dewey'ye göre, tarih ve coğrafya birbiriyle yakından ilişkili konulardır. Bu derslerin içeriğinin, yaşamı kişisel ve özgürleştirici bir yaklaşımla zenginleştirilmesi ve öğrencilere yaşamın yapılarına, temellerine ve sonuçlarına erişim imkânı sunması gerektiğini savunmuştur (Dewey, 2008, s.197). Ülkemizde 1962 yılında tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi dersleri "Toplum ve Ülke İncelemeleri" adı altında taslak bir ders olarak okutulmaya başlanmıştır. 1968 yılında programa eklenen sosyal bilgiler dersi 1985 yılında kesintiye uğramış ve 1998 yılından sonra (Öztürk, 2006) ilk ve ortaokulda tarih ve coğrafya konuları sosyal bilgiler çatısı altında disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmiş, 2005, 2018 ve nihayet 2024 yılında güncellenen sosyal bilgiler dersi öğretim programları günümüze kadar kesintisiz biçimde devam etmiştir.

Coğrafya, bireylerin içinde buldukları toplumun özelliklerini, insan-çevre ve doğa etkileşimini, ekonomik ve sosyal faaliyetlerini neden-sonuç ilişkisi içinde inceleyen bir disiplindir (Özünel, 2015, s. 37). Coğrafya öğretimi, bu etkileşimleri kapsamlı bir şekilde ele alarak öğrencilere dünyanın farklı bölgelerini, ekonomilerini, fiziksel özelliklerini, kültürlerini ve diğer insanlarla olan ilişkilerini anlamaları için rehberlik eder (Kızılcıoğlu, 2006). Bu disiplin, öğrencilere mekânsal düşünme ve coğrafi beceriler kazandırarak, onları küresel sorunlara duyarlı bireyler olmaya hazırlar. Aynı zamanda, bilinçli kararlar alabilmelerine ve demokratik süreçlere etkin bir şekilde katılmalarına olanak tanır (Gil, 2021). Coğrafya eğitimi, eleştirel düşünme ve çevresel farkındalığı teşvik ederken, kültürel çeşitliliğin ve birbirine bağlı bir dünyanın gerektirdiği becerilerin kazandırılmasını da hedefler. Sosyal bilgiler dersinde coğrafya, öğrencilerin toplumları, çevreleri ve tarihleriyle olan ilişkilerini anlamalarına katkıda bulunur. Aynı zamanda, sosyal ve kültürel bilinçlerini geliştirerek onları daha bilinçli ve sorumlu bireyler haline getirir (Ulusoy & Gülüm, 2009). Bu süreçte, sorgulamaya dayalı öğrenme gibi pedagojik yaklaşımlar, coğrafyanın sosyal bilgiler içindeki önemini daha da artırmakta ve öğrencilerin mekânsal ilişkileri ve örüntüleri analiz etme yeteneklerini güçlendirmektedir (Tomčíková, 2020). Coğrafya, sosyal bilgiler eğitiminin temel bir unsuru olup, öğrencilere dünyayı anlama ve onunla etkileşim kurma becerileri kazandırır.

2005 ve 2018 sosyal bilgiler öğretim programları coğrafya disiplini açısından karşılaştırıldığında, 2018 programında coğrafi beceriler ve kazanımlar konusunda önemli bir artış olduğu görülmektedir (Çiftçi & Akça, 2019). Bu sonuçlar doğrultusunda sosyal bilgiler öğretiminde coğrafya disiplininin önemini her geçen gün arttırdığı söylenebilir. Ancak literatürde, öğrencilerin sosyal bilgiler dersi kazanımlarının, özellikle coğrafi bilgi ve beceri düzeyleri açısından, lisede okutulan coğrafya dersine hazır bulunuşluklarını değerlendiren bir çalışmaya rastlanmamıştır. Mevcut çalışmaların sosyal bilgiler derslerinde coğrafya konularının öğretimine yönelik sorunlar ve çözüm önerileri (Bebe & Ünlü, 2012; Çelikkaya, 2002; Değirmenci, 2019; Dinç & Doğan, 2010; Kahriman, 2008; Kot & Özcan, 2019; Özünel, 2016; Sezer vd, 2021; Taçyıldız & Çiftçi, 2020), coğrafya konularının öğretiminde kullanılan materyaller (Baloğlu Uğurlu & Aladağ 2015; Çelen, Fidan & Hayır Kanat, 2019; Ersoy & Ayaydın, 2023; Sever & Koçoğlu, 2013; Ulusoy & Gülüm, 2009; Kaya & Aydın, 2011), yöntemler (Topçu, 2013), değer eğitiminde coğrafya disiplininin rolü (Avcı, 2016; İbret, Karatekin & Avcı, 2015), 2005 ve 2018 sosyal bilgiler öğretim programlarının coğrafi beceri ve coğrafi kazanım alanlarının karşılaştırılması (Çiftçi & Akça, 2019), farklı ülkelerle sosyal bilgiler program ve ders kitapları içeriğinde coğrafya içeriklerinin karşılaştırılması (Dinsever, 2021), sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya alanına yönelik öz-yeterlik seviyelerinin incelenmesi (Geçit & Beldağ, 2014;

Sözcü, Oğuz & Aydınöz (2016), altıncı sınıf sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin coğrafi kavramları anlama düzeyleri ve kavram yanılgılarının belirlenmesi (Gümüş & Avcı, 2016) ve kuramsal olarak sosyal bilgilerde coğrafyanın yeri ve önemi (İbret & Yılmaz, 2022; Meydan, 2018) içerikli çalışmalara rastlanmıştır. Sosyal Bilgiler eğitiminde coğrafya eğitiminin sorunlarına ilişkin literatür, öğretmenlerin genellikle geleneksel öğretim yöntemlerine odaklandığını, bu durumun öğrencilerin karmaşık coğrafya kavramlarını anlamasını zorlaştırarak pasif öğrenmeyi teşvik ettiğini ortaya koymaktadır (İlter, 2018; Ünal & Çelikkaya, 2004; Özunal, 2016; Değirmenci, 2019). 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler öğretim programları mekânsal düşünme ve harita okuryazarlığı becerilerini hedeflese de öğrencilerin harita okuma, enlem-boylam, harita türleri ve lejantlar gibi temel coğrafya bilgileri konusunda yetersiz olduğu ve bunun coğrafi kavramların anlaşılmasını ve uygulamalarını zorlaştırdığı vurgulanmaktadır (Akengin vd., 2016; Çiftçi & Akça, 2019; Elbay, 2020; Memişoğlu, 2023; Sezer, 2021). Coğrafya eğitimine ilişkin bu sorunların lise düzeyindeki devam edip etmediğini belirlenmesi için daha kapsamlı araştırmalara ihtiyaç vardır. Çünkü lise müfredatında yer alan coğrafya dersi öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde edindikleri coğrafya ile bilgileri artırmada, kazandıkları becerileri geliştirmede ve değerleri içselleştirmelerine yardımcı olacak mihver derslerden biridir. Öğrencilerin ortaokul düzeyinde aldıkları sosyal bilgiler dersinde coğrafya konularındaki hazır bulunuşluk düzeyinin yeterliliği, lisede alacakları coğrafya dersine olan ilgisini ve dersten verim alma durumunu artıracak şüphesizdir. Bu kapsamda coğrafya öğretmenlerinin liseye yeni başlayan öğrencilerin sosyal bilgiler dersi kazanımlarından yansıyan hazır bulunuşluk düzeyindeki bilgi ve beceri boyutundaki eksikliklerini tespit etmek ve bu sorunlara sosyal bilgiler dersi bağlamında çözüm önerileri geliştirmek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırmanın alt amaçları şu şekildedir:

Coğrafya öğretmenlerinin perspektifinden liseye yeni başlayan öğrencilerin;

- Öğrenme eksikliklerini, bu eksikliklerin sebeplerini ve ileri sürdükleri çözüm önerilerini belirlemek,
- Coğrafya disipliniyle ilişkili becerilere sahip olma durumuna ilişkin görüşlerini ve çözüm önerilerini ortaya koymak amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu başlık altında, araştırma deseni, çalışma grubu, veri toplama araçları ve veri analizi konularında gerekli açıklamalar yapılmıştır

Araştırmanın Deseni

Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Fenomenolojik araştırma tasarımı, bireylerin belirli fenomenlerle ilgili yaşamış deneyimlerini anlamaya ve tanımlamaya çalışan nitel bir araştırma yaklaşımıdır. Bu yöntem, öznel deneyimin ve bireylerin deneyimlerine yükledikleri anlamların önemini vurgulayan fenomenoloji felsefi geleneğinde temellenmiştir. Fenomenolojik araştırmanın temel amacın uygun olarak coğrafya öğretmenlerinin, liseye yeni başlayan öğrencilerin sosyal bilgiler dersi kazanımlarından yansıyan hazır bulunuşluk düzeyindeki bilgi ve beceri boyutundaki eksikliklerini bakış açısına odaklanarak deneyimlerin özünü ortaya çıkarmak (Neubauer vd., 2019) amaçlanmaktadır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, ortaöğretim kurumları olan liselerde görev yapan altısı kadın ve on ikisi erkek olmak üzere toplam on sekiz coğrafya öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan kolay ulaşılabılır durum örnekleme ile belirlenmiştir. Kolaylık örnekleme, çeşitli araştırma alanlarında yaygın olarak kullanılan olasılıksız bir örnekleme yöntemidir ve katılımcılar, rastgele seçim yerine, uygunluklarına ve katılma isteklerine göre seçilmektedir. Bu yöntem, zaman, bütçe veya geniş bir popülasyona erişim kısıtlamalarıyla karşılaşan araştırmacılar arasında popülerdir (Scholtz, 2021). Ancak, daha geniş bir popülasyonu doğru bir şekilde yansıtamayabileceği ve bulgularda olası önyargılara yol açabileceği için, temsiliyet gücü konusunda endişeler doğurabilir (Jager vd., 2017). Sınırlılıklarına rağmen, araştırmacılar bu kısıtlamaların farkında olup önyargıları azaltmak için adımlar attığında (Speak vd., 2018) kolayda örnekleme değerli bilgiler sağlayabilir. Bu çalışmada, sınırlılığı azaltmak amacıyla gönüllü katılımcı öğretmenlerin farklı çalışma yıllarına sahip öğretmenlerden (Bkz. Tablo 1) ve farklı tür liselerden (Bkz. Tablo 2) seçilmesine özen gösterilerek sonuçların genellenebilirliği artırılmaya çalışılmıştır.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Mesleki Çalışma Yılına İlişkin Bulgular

Mesleki Çalışma Yılı	f
1 – 5 Yıl	2
6 – 10 Yıl	1
11- 15 Yıl	4
16 – 20 Yıl	1
21 Yıldan fazla	10
Toplam	18

Tablo 1’de araştırmanın çalışma grubunun meslekte çalışma yılları incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin genel olarak (f=10) 21 yıldan fazla süredir çalıştığı anlaşılmaktadır.

Tablo 2. Çalışma Grubunun Okul Türüne İlişkin Bulgular

Okul Türü	f
Anadolu Lisesi	9
Mesleki Teknik Anadolu Lisesi (MTAL)	7
Fen Lisesi	1
Sosyal Bilimler Lisesi	1
Toplam	18

Tablo 2 incelendiğinde öğretmenlerin çoğunluğunun Anadolu Lisesi’nde (f=9), ardından Mesleki Teknik Anadolu Lisesi’nde (f=7) ve az sayıda öğretmenin de Sosyal Bilimler (f=1) ve Fen Lisesi’nde (f=1) görev yaptığı görülmektedir. Çalışmada etik nedenlerle öğretmen isimleri yerine Ö1, Ö2 şeklinde bir kodlama yapılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Anket, önceden tanımlanmış bir katılımcı grubundan, katılımcıların özelliklerini, görüşlerini, davranışlarını veya deneyimlerini anlamayı amaçlayan sistematik bir bilgi toplama yöntemidir (Garcia, 2011). Çalışmada geliştirilen anket formu dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların cinsiyet, mesleki kıdem, mezuniyet alanı ve öğretmenlik yaptıkları okul türü gibi kişisel bilgilerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. İkinci bölüm liseye yeni başlayan öğrencilerin bilişsel hazır bulunuşluklarını ve bu soruna yönelik çözüm önerilerini belirlemeye yönelik iki görüşme sorusundan oluşmaktadır: Öğrencilere kazandırılması hedeflenen coğrafi düşünme becerileri ile ilgili 11 beceriye yönelik beşli likert tipi sorular ile öğrencilerin eksik olduğu diğer becerileri belirlemeye ve bu becerilere yönelik çözüm önerileri geliştirmeye yönelik iki yarı yapılandırılmış soru yer almaktadır: “Liseye yeni başlayan öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinde öğrenme eksiklikleriyle karşılaşmakta mısınız?”, Hazır bulunuşluk düzeyindeki öğrenme eksikliklerinin giderilmesine yönelik sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili çözüm önerileriniz nelerdir?” şeklinde. Üçüncü bölümde ise sosyal bilgiler derslerinde öğrencilere kazandırılması hedeflenen coğrafi düşünme becerileri ile ilgili 11 beceriye yönelik beşli likert tipi sorular ile öğrencilerin eksik olduğu diğer becerileri belirlemeye ve bu becerilere yönelik çözüm önerileri geliştirmeye yönelik iki yarı yapılandırılmış soru yer almaktadır: “Bu temel beceriler dışında öğrencilerde eksik bulduğunuz başka beceriler varsa belirtiniz.” ve “Sosyal bilgiler eğitimi bağlamında kazanılamayan becerilerin geliştirilmesine ilişkin önerileriniz varsa lütfen yazınız”. Bu içerikte hazırlanan form için uzman görüşü alınmış ve anketin pilot uygulaması on öğretmen ile gerçekleştirilmiştir. Bu şekilde anket maddelerinin anlaşılabilirliği test edilmiştir. Gerekli düzeltmeler yapılarak anket Google Form’a dönüştürülmüş ve öğretmenlerin görüşleri Google Form üzerinden toplanmıştır. Veri toplama aracı için gerekli etik onay, Sinop Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu’nun 2022/163-189 karar numarası ile 19/10/2022 tarihinde alınmıştır. Ardından, çalışmanın gerçekleştirileceği İl Millî Eğitim Müdürlüğü’nden araştırma için gerekli izinler alınmıştır.

Verilerin Analizi

Likert tipi soruların veri analizinde frekans analizi ve görüşme verilerinin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Frekans analizi, her bir verinin yinelenme sıklığını gösteren bir tablodur (Karasar, 2012, s. 209). Çalışmada Likert tipi maddelerde belirli bir yanıt seçeneğinin sıklığını belirlemek, çalışma grubunun tanımlanmasında ve içerik analizinde bir kategoriye ait verilerin sıklığını göstermede frekans tabloları yapılmıştır. Anketin açık uçlu sorularına öğretmenlerin verdiği yanıtlar içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. İçerik analizi, kalıpları, temaları veya eğilimleri belirlemek için metinsel veya görsel verileri kodlamayı ve kategorize etmeyi

içerir (Krippendorff, 2019). Kategori oluşturma süreci, tümevarımsal ve/veya tümdengelimsel bir yaklaşımla ve bazen de iki şekilde de ilerler. Tümevarımsal yaklaşım, araştırmacılar kategorileri doğrudan verilerden türetmeye çalıştıklarında özellikle yararlıdır; tümdengelimsel yaklaşım ise mevcut teorileri yeni verilerle test etmede etkilidir (Vaismoradi vd., 2013). Bu çerçevede, içerik analizinin ilk aşamasında, yarı yapılandırılmış açık uçlu sorulara verilen yanıtlar kodlanmıştır. Kodlama süreci, veriyi anlamlı parçalara ayırırken bu parçalar arasında uyum sağlama işlevini içermektedir. Benzer süreçler kodların tümevarımcı bir yaklaşımla kategorize edilmesinde de izlenmiştir. Anlamlı ilişkilere sahip kodlar belirli kategorilere gruplandırılmıştır.

BULGULAR

Bulgular araştırmanın alt amaçları çerçevesinde bu bölümde sunulmuştur.

Coğrafya Öğretmenlerinin Liseye Yeni Başlayan Öğrencilerinin Hazır Bulunuşluk Düzeyindeki Öğrenme Eksikliklerine İlişkin Görüşleri

Bu alt amaçta coğrafya öğretmenlerinin, liseye yeni başlayan öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinde tespit ettikleri öğrenme eksikliklerine, bu eksikliklerin sebeplerine ve bu sorunlara yönelik önerilen çözümlerine ilişkin bulgulara yer verilmektedir.

Coğrafya öğretmenlerinin "Liseye yeni başlayan öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinde öğrenme eksiklikleriyle karşılaşmakta mısınız?" sorusuna verdikleri yanıtlar Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Coğrafya Öğretmenlerinin Liseye Yeni Başlayan Öğrencilerin Hazır Bulunuşluk Düzeylerinde Rastlanan Öğrenme Eksikliklerine İlişkin Görüşleri

Evvet	%	Hayır	%
15	83,3	3	16,7

Tablo 3 incelendiğinde coğrafya öğretmenlerinin büyük çoğunluğu (%83,3) liseye yeni başlayan öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinde öğrenme eksiklikleriyle karşılaştıklarını ifade etmektedirler.

Coğrafya öğretmenlerinin, "Hangi konuların öğretiminde öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyinde öğrenme eksikliklerine rastlamaktasınız?" sorusuna verdikleri yanıtlardan elde edilen bulgular Tablo 4'te sunulmaktadır.

Tablo 4. Coğrafya Öğretmenlerinin Öğrencilerin Hazır Bulunuşluk Düzeyinde Rastlanılan Öğrenme Eksikliklerine İlişkin Görüşleri

Kategori	Kodlar	f
Coğrafya konularında genel bilgi eksikliği	Sayısal işlemler, dünyanın şekli, iklimler, Dünyanın hareketleri, fiziki coğrafya, Türkiye coğrafyası, genel bilgi eksikliği, temel yok, tüm konular	10
Harita okuryazarlık becerisinde yetersizlik	Harita bilgisi, konum bilgisi, harita okuma becerisi	8
Kavrama becerisinde eksiklikler	Ezber yapılması, bağlamsal öğrenme yok	2

Tablo 4'e göre coğrafya öğretmenleri öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyinde en fazla coğrafya konularında genel bilgi eksiklikleriyle (f=10) karşılaştıklarını dile getirmektedir. Bunu harita okuryazarlık becerisinde yetersizlik (f=8) ve öğrencilerin kavrama becerisinde (f=2) eksiklikler takip etmektedir.

İlgili kategorilere ilişkin öğretmen görüşleri başlıklar halinde aşağıda sunulmaktadır:

Coğrafya konularında genel bilgi eksikliği: Görüş bildiren coğrafya öğretmenleri en çok (f=10) coğrafya konularının öğretiminde öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyinde genel bilgi eksikliklerine rastladıklarını bildirmektedir. Bu görüşler şu şekildedir:

- "Fiziki coğrafya" (Ö4),
- "Dünya'nın şekli ve hareketleri, iklimler" (Ö5),
- "İklim bilgisi, dünyanın şekli ve hareketleri" (Ö6),
- "Dünyayı algılama ve koruma konusunda" (Ö8),

“Temel coğrafya bilgileri Türkiye coğrafyası” (Ö18),
“Coğrafya temeli hemen hemen hiç yok” (Ö11).

Yukarıdaki görüşler incelendiğinde coğrafya öğretmenlerinin liseye yeni başlayan öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyinde; dünyanın şekli ve hareketleri, iklimler, Türkiye coğrafyası ve fiziki coğrafya konularında eksiklikleri olduğunu belirttikleri görülmektedir.

Harita okuryazarlık becerisinde yetersizlik: Görüş bildiren coğrafya öğretmenleri coğrafya konularının öğretiminde öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyinde ikinci sırada (f=8) harita okuryazarlık becerisinde eksikliklere rastladıklarını bildirmektedir. Bu kategorideki görüşlerden bazıları şu şekildedir:

“Harita bilgisi çok zayıf” (Ö1),
“Harita okuma becerileri yetersiz” (Ö2),
“Özellikle harita bilgisi konusunda eksiklik var” (Ö14).

Yukarıdaki görüşler incelendiğinde coğrafya öğretmenleri liseye yeni başlayan öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyinde rastladıkları öğrenme eksikliklerini harita bilgisi ve harita okuma becerisine yönelik eksiklikler ile ilişkilendirmektedirler.

Kavrama becerisinde eksiklikler: Coğrafya öğretmenlerinin çok azı (f=2) coğrafya konularının öğretiminde öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyinde kavrama becerisine ilişkin eksikliklerden söz etmektedir. “Ezberci” (Ö15) ve “...konularda sebep sonuç ilişkisi kurulamıyor. Sorulara birkaç kelimededen oluşan cevaplar veriliyor” (Ö14) şeklindeki açıklamalarla bu görüşlerini dile getirmektedirler.

Öğretmenlerin “Coğrafya dersinde liseye yeni başlayan öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyinde rastladığınız öğrenme eksikliklerinin sebebi sizce ne olabilir?” sorusuna verdikleri yanıtlardan elde edilen bulgular Tablo 5'te sunulmaktadır.

Tablo 5. Coğrafya dersinde liseye yeni başlayan öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyinde rastlanılan öğrenme eksikliklerinin sebebine ilişkin görüşler

Kategori	Kodlar	f
Motivasyonsuzluk	Yeterli çalışmama, ilgisizlik,	5
Sosyal bilgiler dersi öğretim programında konularının yetersizliği	Yüzeysel öğrenme, coğrafya konularının azlığı, programda coğrafya eksiklikler,	7
Diğer sistemsel sorunlar	Başarı düzeylerinin düşüklüğü, sınıf geçme sistemi, okul türü	5
Dijitalleşme ve teknolojik değişimler	Harita kullanmama	1
Kullanılan yöntem ve tekniklerin yetersizliği	Zayıf etkinlikler	2

Tablo 5 incelendiğinde coğrafya dersinde liseye yeni başlayan öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyinde rastlanılan öğrenme eksikliklerinin sebebi olarak sosyal bilgiler dersi öğretim programında coğrafya konularının yetersizliği (f=7) başta olmak üzere, öğrencilerin motivasyon eksikliği (f=5), eğitim sistemine ilişkin sorunlar (f=5), dijitalleşme ve teknik sorunlar (f=1) ve kullanılan yöntem ve tekniklerin yetersizliği (f=2) görülmektedir.

İlgili kategorilere ilişkin öğretmen görüşleri başlıklar halinde aşağıda sunulmaktadır:

Sosyal bilgiler dersi öğretim programında coğrafya konularının yetersizliği: Coğrafya öğretmenleri öğrencilerin hazır bulunuşluğunun eksik olmasının en temel sebebinin (f=6) sosyal bilgiler dersi öğretim programında coğrafya konularının yetersizliğiyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Bu konudaki görüşler şu şekildedir:

“Ortaokulda coğrafya dersinin sosyal bilgiler dersi için de yer alması dolayısıyla yüzeysel öğrenme” (Ö4),
“Ortaokul düzeyinde, coğrafya müfredatı azlığı” (Ö5),
“Eksik öğrenmeler” (Ö12),
“Ortaokulda gerekli eğitimin verilmemesi” (Ö9),
“Ortaokul müfredatındaki eksik ve yanlışlar” (Ö18),
“Ortaokulda coğrafya dersine yeterince yer verilmemesi” (Ö11).

Coğrafya öğretmenlerine göre sosyal bilgiler dersi öğretim programında coğrafya konularının yeterince yer almaması, coğrafya dersine ayrılan içeriklerin yetersiz olması konuların derinlemesine işlenmesini engelleyerek yüzeysel öğrenmeye yol açmaktadır. Sonuç olarak ortaokul düzeyinde coğrafya eğitiminin gerektiği gibi verilmemesine, öğrencilerin liseye başladıklarında hazır bulunuşluk düzeylerinde eksiklikler yaşamalarına sebep olmaktadır.

Motivasyonsuzluk: Coğrafya öğretmenlerine göre öğrencilerin hazır bulunuşluğunun eksik olmasının ikinci temel sebebi (f=5) öğrencinin motivasyon eksikliğidir. Bu konudaki görüşler şu şekildedir:

- “Yeterince çalışmamaları” (Ö3, Ö7),
- “Yeteri kadar motive olamama” (Ö10),
- “İlgisizlik” (Ö8, Ö15, Ö2).

Coğrafya öğretmenlerine göre öğrencilerin çalışma alışkanlıklarının yetersizliği ve motivasyon eksikliği, öğrenme sürecindeki başarısızlıkları artırmaktadır.

Diğer sistemsel sorunlar: Coğrafya öğretmenlerine göre öğrencilerin hazır bulunuşluğunun eksik olmasının motivasyonla birlikte ikinci temel sebebi (f=5) eğitim sistemindeki diğer sorunlardır. Bu konudaki görüşler şu şekildedir:

- “Ortaokulda TEOG’da başarılı olanların başka okullara gitmesi” (Ö1),
- “Çalıştığım okul türünün başarısı düşük öğrenci alması” (Ö5),
- “Genel olarak okulda öğrencilerin öğrenme düzeylerinin düşük olması” (Ö6),
- “Nihai sınavın çoktan seçmeli oluşu” (Ö14),
- “Sınıf geçme sistemi” (Ö16).

Coğrafya öğretmenlerine göre görev yaptıkları okullara göre başarı değişmekle birlikte; sınıftaki genel başarı seviyesinin düşük olması, geride kalan öğrencilerin başarı düzeylerini olumsuz etkilemekte, öğrenme eksikliklerini artırmaktadır. Çoktan seçmeli sınavlar, öğrencilerin yüzeysel öğrenmesini teşvik etmekte ve derinlemesine bilgi edinmelerini engellemektedir. Sınıf geçme sistemi, öğrencilerin yeterli bilgiye sahip olmadan bir üst sınıfa geçmelerine neden olabilmektedir, bu da öğrenme eksikliklerine yol açmaktadır. Eğitim sistemindeki bazı yapısal sorunlar, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinde eksikliklere yol açmaktadır.

Eğitimde kullanılan yöntem ve tekniklerin yetersizliği: Coğrafya öğretmenlerine göre “Zayıf etkinlik çalışmaları” (Ö17) ve “Aktif öğrenme yöntem ve tekniklerin azlığı” (Ö5) öğrencilerin derslerde aktif bir şekilde yer almalarını engellemekte ve öğrenme süreçlerini olumsuz etkilemektedir.

Dijitalleşme ve teknolojik değişimler: Coğrafya öğretmenlerinden birine göre “Dijitalleşme nedeniyle öğrencilerin atlas kullanma alışkanlığının neredeyse tamamen ortadan kalkması” (Ö13) ile coğrafya dersinde kullanılan geleneksel materyallerin kullanımı azaltmakta, bu da öğrencilerin coğrafya bilgilerini pekiştirmelerinde eksikliklere neden olmaktadır.

Coğrafya öğretmenlerinin “Hazır bulunuşluk düzeyindeki öğrenme eksikliklerinin giderilmesine yönelik sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili çözüm önerileriniz nelerdir?” sorusuna ilişkin görüşleri Tablo 6’da sunulmaktadır.

Tablo 6. Coğrafya öğretmenlerinin öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyindeki eksiklikleri gidermeye yönelik sosyal bilgiler eğitimi bağlamında çözüm önerilerine ilişkin görüşleri

Kategori	Kodlar	f
Sosyal bilgiler dersi öğretim programını düzenleme	Ders saatinin artırılması, ders içeriklerinin artırılması, gereksiz konuların ayıklanması	7
Aktif öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanımı	Aktif öğrenci, etkinlik, yaparak yaşayarak öğrenme, okul dışı öğretim yöntemleri	5

Öğretim materyalleriyle destekli öğretim	Yeterli materyal, harita kullanımının artırılması, dijital harita kullanımının teşviki, görsel materyalleri artırmak	5
Coğrafya dersinin ortaokul seviyesine eklenmesi	Coğrafya dersine yer verilmesi	2
Diğer öneriler	Motivasyonu artırma, Fen bilgisi dersleri önemsenmeli	2

Tablo 6 incelendiğinde coğrafya öğretmenlerinin, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyindeki eksiklikleri gidermek için çeşitli stratejiler önerdiği görülmektedir. En fazla vurgu, öğretim programının düzenlenmesi (f=7) ve öğretim yöntemlerinin aktif bir şekilde uygulanması (f=5) üzerinedir. Bunun yanı sıra, materyallerin etkin kullanımı (f=5) ve coğrafya eğitiminin ortaokuldan itibaren verilmesi (f=2) gerektiği de vurgulanmaktadır. Bu öneriler, coğrafya derslerinin daha etkili hale getirilmesi için önemli adımlar atılması gerektiğini göstermektedir.

İlgili kategorilere ilişkin öğretmen görüşleri başlıklar halinde aşağıda sunulmaktadır:

Sosyal bilgiler dersi öğretim programını düzenleme: Coğrafya öğretmenlerinin, öğrencilerin öğrenme eksikliklerini gidermeye yönelik sosyal bilgiler programına (f=7) ilişkin önerilerinden bazıları şunlardır:

- “Ders saatleri artırılırsa ...daha başarılı olunur” (Ö1),
- “Sosyal Bilgiler dersi olarak devam edilecekse ders saatinin artırılması...” (Ö18),
- “Ortaokulda içeriklerin biraz daha genişletilmesi” (Ö6),
- “Coğrafya konularının artırılması” (Ö9),
- “Müfredatin iyi seçilmesi, gereksiz konular çok” (Ö16).

Yukarıdaki görüşler incelendiğinde coğrafya öğretmenlerinin en sık vurguladığı öneri, sosyal bilgiler ders saatinin artırılmasıdır. Ö1 ve Ö18, ders saatlerinin artırılması durumunda öğrencilerin daha başarılı olabileceğini belirtmektedir. Bu görüşle birlikte ders içeriklerinde coğrafya konularının genişletilmesi ve içeriğin iyi seçilmesi önerilerinde buldukları anlaşılmalıdır.

Aktif öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanımı: Coğrafya öğretmenlerinin, öğrencilerin öğrenme eksikliklerini gidermeye yönelik aktif öğretim yöntem ve tekniklere ilişkin önemli görüşlerden (f=5) bazıları şu şekildedir:

- “Öğrencilerin derste daha aktif hale getirilmesi gerekiyor” (Ö14),
- “... dersin sadece anlatım yoluyla değil etkinlikler yaparak yaşayarak öğrenme yoluyla işlenmesinin sağlanması” (Ö18),
- “Gezi, gözlem ve araştırmaya dayalı eğitim zorunlu olmalı” (Ö8).

Coğrafya öğretmenlerinin, aktif öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanımı ile ilgili görüşleri, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerindeki eksikliklerin giderilmesi için derslerde daha katılımcı ve uygulamalı yaklaşımlar benimsenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Öğretmenler, sosyal bilgiler derslerinde öğrencilerin daha aktif hale getirilmesini, etkinlikler ve uygulamalı öğrenme yöntemlerinin kullanılmasını, gezi, gözlem ve araştırmaya dayalı eğitimlerin zorunlu olmasını önermektedir.

Öğretim materyalleriyle destekli öğretim: Coğrafya öğretmenlerinin, öğrencilerin öğrenme eksikliklerini gidermeye yönelik öğretim materyalleriyle destekli öğretim kategorisine ilişkin görüşlerinden (f=5) bazıları şu şekildedir:

- “...ders materyalleri eksiksiz olursa daha başarılı olunur” (Ö1),
- “İlkokul ve ortaokullarda öğretmenlerin harita konum bilgisine dönük olarak derslerinde cep telefonlarında kullanılabilen uygulamaları tanıtması ve aktif kullanımları için teşvik edici olmaları” (Ö13),
- “Görsele ağırlık vermek lazım” (Ö15).

Coğrafya öğretmenlerinin öğretim materyalleriyle destekli öğretim hakkındaki görüşleri, öğrencilerin öğrenme eksikliklerini gidermek için derslerde çeşitli materyal ve haritaların daha fazla kullanılması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu öneriler, özellikle harita kullanımının artırılması, dijital haritaların derslere entegrasyonu ve görsel materyallerin daha fazla kullanılması üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Coğrafya dersinin ortaokul seviyesine eklenmesi: Sayılı coğrafya öğretmeni (f=2) öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyindeki öğrenme eksikliklerinin giderilmesine yönelik çözüm önerilerinde coğrafya derslerinin ortaokul seviyesinde başlanması gerektiğini (f=2) ileri sürmektedir. Bu görüşler “Coğrafya derslerine 5. sınıftan itibaren basit düzeyde başlanması gerekli...” (Ö11) ve “Müfredatın yeniden düzenlenmesi. Ortaokullarda sosyal bilgiler dersi yerine tarih ve coğrafya derslerine dönüş yapılması...” (Ö18) şeklindedir.

Diğer öneriler: Bazı coğrafya öğretmenlerinin, öğrencilerin öğrenme eksikliklerini gidermek amacıyla sundukları diğer öneriler (f=2) mevcut kategorilere tam olarak uymayan ancak önemli görülen konuları ele almaktadır. “Motive edici çalışmalar yapılmalı” (Ö4) ve “Fen bilgisi derslerine ağırlık verilmeli” (Ö3) şeklinde olup bu öneriler, öğrencilerin derslere olan ilgisini artırmak ve coğrafya konularının diğer derslerle entegrasyonunu sağlamak üzerine odaklanmaktadır.

Coğrafya Öğretmenlerinin Liseye Yeni Başlayan Öğrencilerin Coğrafya Disipliniyle İlişkili Becerilere Sahip Olma Durumuna İlişkin Görüşleri

Bu alt amaçta coğrafya öğretmenlerinin, liseye yeni başlayan öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinde coğrafya disipliniyle ilişkili becerilere sahip olma durumuna yönelik görüşlerine ve çözüm önerilerine yer verilmektedir.

Coğrafya öğretmenlerine göre liseye yeni başlayan öğrencilerin coğrafya disipliniyle ilişkilendirilen becerilere sahip olma durumuna ilişkin bulgulara Tablo 7’de yer verilmektedir.

Tablo 7. Coğrafya öğretmenlerinin öğrencilerin coğrafya disipliniyle ilişkili becerilere sahip olma durumuna ilişkin görüşleri

Beceri	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum
	N	n	n
Zaman ve kronolojiyi algılama	10	4	4
Değişim ve sürekliliği algılama	6	6	6
Kanıt kullanma	9	6	3
Mekânı algılama	8	6	4
Harita okuryazarlığı	15	3	-
Politik okuryazarlık	10	4	4
Girişimcilik	9	5	4
Çevre okuryazarlığı	8	6	4
Gözlem	8	6	4
Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama	11	5	2
Konum analizi	11	5	2

Tablo 7'nin verileri incelendiğinde coğrafya öğretmenlerinin öğrencilerin coğrafya disipliniyle ilişkili becerilere sahip olma durumunu genel olarak olumsuz değerlendirdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu (n=15), liseye yeni başlayan öğrencilerin harita okuryazarlığı becerisine sahip olmadığını belirtmektedir. Bu durum, öğrencilerin coğrafi bilgiyi anlama ve analiz etmede zorlandıklarını düşündürmektedir. Benzer şekilde, öğretmenlerin yarısından fazlası öğrencilerin tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama (n=11) ve konum analizi (n=11) becerilerinin yetersiz olduğunu ifade etmektedir. Bu bulgular, öğrencilerin coğrafi verileri anlamlandırma ve kullanma becerilerinde eksiklik olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin değişim ve sürekliliği algılama becerisi konusunda ise öğretmenlerin üçte biri (n=6) olumlu görüş bildirmiştir. Bu, diğer becerilere kıyasla biraz daha olumlu bir değerlendirme olmakla birlikte, genel olarak öğrencilerin bu beceriyi tam anlamıyla kazanmadığını düşündürmektedir. Ayrıca, öğretmenlerin yarısı öğrencilerin girişimcilik (n=9) ve kanıt kullanma (n=9) becerilerinin de yetersiz olduğunu belirtmiştir. Bu bulgular, öğrencilerin sadece coğrafi bilgi değil, aynı zamanda eleştirel düşünme ve pratik uygulamalar gerektiren becerilerde de eksiklik yaşadığını ortaya koymaktadır.

Coğrafya öğretmenlerine yukarıda sıralanan beceriler işaret edilerek “Bu temel beceriler dışında öğrencilerde eksik bulduğunuz başka beceriler varsa belirtiniz.” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya on sekiz coğrafya öğretmeninden yalnızca on ikisi yanıt vermiştir. Ancak, bu yanıtların dördü becerilerle doğrudan ilgili olmadığı için analize dahil edilmemiştir. Geriye kalan sekiz öğretmenin görüşleri ise Tablo 8’de sunulmaktadır.

Tablo 8. Coğrafya öğretmenlerinin öğrencide eksik gördüğü diğer becerilere ilişkin görüşleri

Kategori	Kod	f
Üst düzey düşünme becerileri	Soyut ve analitik düşünme, akıl yürütme yöntemlerinde eksiklik, düşünceyi geliştirme	3
Diğer beceriler	İletişim becerisi, sosyal beceri, kavrama becerisi, hedef belirleme, başarıdan gelecek beklememeleri	5

Tablo 8 incelendiğinde coğrafya öğretmenlerinin öğrencilerde eksik buldukları becerileri iki ana kategoride değerlendirdiği görülmektedir: Üst düzey düşünme becerileri (f=3) ve diğer beceriler (f=5).

Üst düzey düşünme becerileri: Coğrafya öğretmenlerinin öğrencide eksik gördüğü diğer beceriler arasında üst düzey düşünme becerilerine (f=3) ilişkin görüşler şu şekildedir:

- “Soyut ve analitik düşünme de bazen eksiklik olabiliyor” (Ö3),
- “Analiz sentez yapabilme. Tümevarım ve tümdengelim yetkilerinin düşük olması” (Ö6),
- “Düşünceyi geliştirme becerisi” (Ö4).

Görüşlerde bildirildiği gibi bu öğretmenlerden biri, öğrencilerin soyut ve analitik düşünmede eksiklikler yaşadığını, bir diğeri ise analiz-sentez yapma ve tümevarım-tümdengelim yeteneklerinin düşük olduğunu belirtmiştir. Bu görüşler, öğrencilerin karmaşık düşünme süreçlerinde zorluk çektiklerini ve bu becerileri yeterince geliştiremediklerini ortaya koymaktadır.

Diğer beceriler: Bu kategoride yer alan beceriler daha çeşitli olup öğretmenlerin beş farklı alanda eksiklik tespit ettikleri görülmektedir. Bu kategorideki görüşlerden bazıları şu şekildedir:

- “Kendini ifade etme becerileri oldukça düşük seviyelerde” (Ö8),
- “Dijital bağımlılık, sosyalleşmesinin önüne geçmektedir” (Ö2),
- “Okuduğunu anlama becerisi” (Ö12).

İletişim becerileri, sosyal beceriler ve kavrama becerisi öğretmenlerin dile getirdiği diğer önemli yetersizliklerdir. Öğrencilerin kendini ifade etme becerilerinin düşük olduğu, dijital bağımlılığın sosyalleşmelerini engellediği ve okuduğunu anlama becerilerinde zayıflık yaşadıkları belirtilmektedir.

Coğrafya öğretmenlerine yöneltilen "Sosyal bilgiler eğitimi bağlamında kazanılamayan becerilerin geliştirilmesine ilişkin önerileriniz varsa lütfen yazınız." sorusuna on dört öğretmenin görüş bildirdiği görülmektedir. Bu görüşlerden elde edilen bulgulara Tablo 9'da yer verilmektedir.

Tablo 9. Coğrafya Öğretmenlerinin Kazanılamayan Becerilerin Geliştirilmesine İlişkin Sosyal Bilgiler Eğitimi Bağlamında Önerileri

Kategori	Kod	f
Aktif öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılması	Gezi gözlem, projeler, sanatsal faaliyetler, sosyal aktivite, yaparak yaşayarak öğrenme, kariyer geliştirme etkinlikleri	5
Genel beceri geliştirme	Öz güven geliştirme, öğretimin bireyselleştirilmesi, doğrudan kazandırılacak beceriler, gözlem ve ifade etme becerisi, kitap okuma, kavrama becerisi	4
Bütüncül bir eğitim süreci	Tüm eğitim süreçlerinde etkinlikler, özel yetenek dersinde etkinlik, temel eğitimden başlama	3

Tablo 9 incelendiğinde coğrafya öğretmenlerinin sosyal bilgiler eğitimi bağlamında kazandırılmayan becerilerin geliştirilmesi için çeşitli öneriler sundukları görülmektedir. Bu öneriler arasında aktif öğretim yöntem ve

tekniklerinin kullanılmasının teşvik edilmesi (f=5) en yaygın öneridir. Diğer öneriler arasında genel beceri geliştirme (f=4) ve bütüncül bir eğitim sistemi (f=3) yer almaktadır.

İlgili kategorilere ilişkin öğretmen görüşleri aşağıda başlıklar altında sunulmaktadır:

Aktif öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılması: Coğrafya öğretmenleri, öğrencilerin kazanamadığı becerilerin geliştirilmesi için aktif öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanımını en çok önermektedirler (f=5). Bu önerilerden bazıları şunlardır:

- “Gezi gözlemin yararlı olacağına inanıyorum” (Ö1),
“Okul dışı etkinliklerin artırılması, sosyal etkileşimi artıracak projeler, sanatsal faaliyetlere katılım” (Ö2),
“Yaparak yaşayarak öğrenme ...” (Ö18).

Yukarıdaki görüşler incelendiğinde coğrafya öğretmenleri kazandırılmayan becerilerin geliştirilmesine ilişkin öğrencilerin okul dışı etkinliklere, gezi ve gözlem faaliyetlerine katılmalarını, sosyal etkileşimi artıracak projeler yapmalarını ve sanatsal faaliyetlerde yer almalarını teşvik etmektedir. Ayrıca, yaparak yaşayarak öğrenme gibi uygulamalı yaklaşımların önemine vurgu yapmaktadırlar. Bu öneriler, öğrencilerin pasif bir öğrenme sürecinden ziyade, aktif katılım ve uygulamalı deneyimlerle becerilerini geliştirebileceğini göstermektedir.

Genel beceri geliştirme: Bu kategoride, öğretmenler öğrencilerin temel becerilerinin geliştirilmesine yönelik çeşitli önerilerde bulunmuşlardır (f=4). Bu kategorideki görüşlerden bazıları şu şekildedir:

- “Kazandırılacak beceriler verilmeli. Hiçbir balık uçmaya zorlanmamalı.” (Ö16),
“Gözlem ve kendini ifade etme becerisi” (Ö8),
“Öğrenciler öncelikle okuduğunu anlama becerisine sahip olmalı bu amaçla bol bol kitap okumalı” (Ö12).

Yukarıdaki görüşler incelendiğinde öne çıkan öneriler arasında, öğrencilerin gözlem yapma ve kendini ifade etme becerilerinin geliştirilmesi, kitap okuma alışkanlığının kazandırılması ve öğrencilere doğrudan kazandırılacak becerilerin verilmesi yer almaktadır. Özellikle, öğrencilerin okuduğunu anlama becerisi üzerine yapılan vurgular, bu becerinin akademik başarı için ne kadar kritik olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, her öğrencinin yeteneklerine göre bireyselleştirilmiş bir eğitim yaklaşımının benimsenmesi gerektiği ifade edilmektedir.

Bütüncül bir eğitim süreci: Bu kategoride, öğretmenler kazandırılmayan becerilerin sadece sosyal bilgiler dersiyle sınırlı olmadığı, tüm eğitim sürecini kapsayan bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerektiğini vurgulamışlardır (f=3). Bu kategorideki görüşlerden bazıları şu şekildedir:

- “Bu sorunlar sosyal bilgiler dersi ile ilgili değil sadece tüm eğitim süreçlerine öğrencinin düşünme becerilerini artıracak etkinlikler olmalı” (Ö3),
“Özelden genele doğru alt eğitim kademelerinden itibaren kazanımlara yer verilmesi” (Ö6).

Yukarıdaki görüşler incelendiğinde öğrencilerin düşünme becerilerini artıracak etkinliklerin tüm derslerde yer alması gerektiği ve bu tür kazanımların alt eğitim kademelerinden itibaren planlanmasının önemine dikkat çekilmiştir. Bu görüşler, öğrencilerin beceri gelişiminin disiplinler arası bir yaklaşımla ve eğitim sürecinin tüm aşamalarında desteklenmesi gerektiğini göstermektedir.

SONUÇ

Coğrafya eğitimi, öğrencilerin mekânsal kalıpları analiz etme, küresel bağlantıları anlama ve kültürel çeşitliliği takdir etme becerilerini geliştirerek, eleştirel düşünme ve problem çözme yeteneklerini destekler (Béneker, Palings & Krause, 2015). Bu eğitim, insanların, yerlerin ve çevrelerin ilişkilerini anlamalarını sağlar (Rakauasa, 2023) ve çevre bilincini, sürdürülebilir uygulamaları teşvik ederek öğrencileri sorumlu küresel vatandaşlar olarak yetiştirir (Widener vd., 2016). Bu kapsamda çalışmada, coğrafya öğretmenlerinin perspektifinden, liseye yeni başlayan öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyinde sınıf içi öğrenme ortamlarındaki bilgi ve beceri eksikliklerini ve bu eksikliklerin nedenleri tespit edilmiştir. Ayrıca, sosyal bilgiler eğitimi çerçevesinde bu sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre, coğrafya öğretmenlerinin çoğu, öğrencilerin ortaöğretim seviyesine geldiklerinde coğrafya derslerinde başarılı olabilmeleri için gerekli ön bilgilere sahip olmadığını belirtmiştir. Öğretmenler,

dünyanın şekli ve hareketleri ile iklim bilgisi gibi temel konuların anlaşılmasının, diğer karmaşık coğrafya konularını öğrenmeyi zorlaştırdığını vurgulamıştır. Eksiklikler arasında genel coğrafya bilgisi, harita okuryazarlığı ve kavrama yeteneğindeki yetersizlikler öne çıkmaktadır. Bu durum, coğrafya eğitiminin temellerinin ortaokul düzeyinde yeterince sağlam atılmadığını ve bu nedenle öğrencilerin lisede zorlandığını düşündürmektedir. Öğretmenlere göre, bu eksikliklerin temel nedenlerinden biri, 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'ndaki coğrafya konularının yetersizliğidir. Coğrafya öğretmenleri, bu programda verilen coğrafya konularını yeterli görmemekte ve bu eksikliklerin öğrencilerde yüzeysel öğrenmelere yol açtığını düşünmektedirler. Buna karşılık, Sezer ve arkadaşları (2021) çalışmasında, sosyal bilgiler öğretmenlerinin, 2018 programında coğrafya kazanımlarının zenginleştirildiğini ifade ettiklerini belirtmiştir. Çiftçi ve Akça (2019) da 2018 programının, 2005 programına göre coğrafya kazanımları açısından geliştirildiğini belirtmektedir. Ancak, Sezer ve arkadaşları (2021) çalışmasında, öğretmenlerin bu kazanımların öğrencilerin gelişim seviyelerine uygun sınıf düzeylerine dağıtılmadığını, bazı konuların soyut yapısının (örneğin, ölçek ve matematiksel konum gibi) öğrenci seviyesine uygun olmadığını ve sosyal bilim disiplinleri arasındaki ilişkileri ortaya koyan program yapısının, coğrafya konularını anlamalarını zorlaştırdığını ifade etmişlerdir. Ayrıca, ders saatlerinin yetersizliği nedeniyle öğretmenlerin ayrıntılara inemediği ve öğrenci merkezli yöntemleri yeterince kullanamadıkları dile getirilmiştir. Bu tespitler, ortaokulda coğrafya konularının öğretiminde anlamlı öğrenmenin gerçekleşmemesinin nedenlerini ortaya koymaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre, coğrafya öğretmenleri liseye yeni başlayan öğrencilerin coğrafya dersine hazırlıksız olmasının sebepleri arasında motivasyon eksikliği, derslerde kullanılan yöntem ve tekniklerin yetersizliği, eğitim sistemindeki sorunlar ve dijitalleşmenin olumsuz etkilerini sıralamaktadır. Özellikle yöntem ve teknik eksikliklerine işaret eden bulgular, coğrafya konularının öğretiminde karşılaşılan genel bir soruna dikkat çekmektedir. Demircioğlu (2004), coğrafya öğretmenlerinin çoğunlukla öğretmen merkezli, düz anlatıma dayalı ve öğrencilerin pasif olduğu öğretim yöntemlerini tercih ettiklerini belirtmiştir. Bu durumun, öğretmenlerin dersin amacını kültür aktarımı ve bilişsel bilgi kazanımı ile sınırlı görmelerinden kaynaklandığını ifade etmiştir. Ünal ve Çelikkaya (2004) ise, öğretmenlerin harita çizimi ve grafik oluşturma gibi tekniklere yer verirken, problem çözme, benzetim, dramatizasyon ve gezi-gözlem gibi yöntemlere daha az yer verdiklerini tespit etmişlerdir. Özunal (2016) da sosyal bilgiler öğretmenlerinin, dış gezilere çok az yer verdiklerini rapor etmiştir. Değirmenci (2019), benzer şekilde, öğretmenlerin aktif öğretim yöntemleri yerine daha çok soru-cevap yöntemini kullandıklarını vurgulamıştır. İlter (2018) ise, öğretmenlerin genellikle geleneksel kelime öğretim yöntemlerine odaklandığını ve bu durumun öğrencilerin karmaşık coğrafya kavramlarını anlamasını zorlaştırarak pasif öğrenmeyi teşvik ettiğini belirtmiştir.

Coğrafya öğretmenlerine göre, liseye yeni başlayan öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyindeki eksiklik nedenlerinden biri de motivasyon eksikliğidir. Bu eksikliğin, öğrencilerin derslere ilgi göstermemesine ve yeterli çaba sarf etmemesine yol açarak öğrenme süreçlerini olumsuz etkilediğine işaret etmişlerdir. Öğretimde motivasyon, öğrencilerin ders takibinde kritik bir rol oynar. Sezer ve arkadaşları (2021) ile Şahin ve İnce (2020) coğrafya derslerinde görsel materyallerin ve ezberci yaklaşımdan uzak öğrenci merkezli etkinliklerin kullanılmasının öğrenme sürecini olumlu yönde etkilediğini vurgulamıştır. Araştırmalar ayrıca teknoloji destekli öğrenmenin coğrafya derslerinde geniş kapsamlı öğrenme olanakları sunduğunu ve bu uygulamaların öğrenci başarısı, motivasyonu ve öğrenme tutumları üzerinde olumlu etkiler yarattığını ortaya koymuştur (Dündar & Ünal, 2023; Kayaalp, 2023; Pehlivan & Yeşiltaş, 2015; Sömen, 2020; Türel & Demirkaya, 2020). Kent, Gilbertson ve Hunt (1997), Krakowka (2012), Lai (1999), Fuller ve arkadaşları (2006) ile Behrendt ve Franklin (2014) gibi araştırmacılar, coğrafya öğretiminde saha ve çevre çalışmalarının öğrencilerin ilgi ve motivasyonunu artırdığını, onlara deneyimsel öğrenme fırsatları sunarak üst düzey düşünme becerilerini geliştirdiğini vurgulamaktadır. Sonuç olarak alan yazındaki çalışmalar, coğrafya öğretiminde motivasyonu artırmanın yolunun, öğrenci merkezli yöntemler, görsel materyaller, teknolojik entegrasyon ve alan gezilerini içeren stratejilerle mümkün olduğunu, bu yaklaşımların öğrencilerin motivasyonunu ve akademik başarısını olumlu yönde etkileyebileceğini göstermektedir.

Coğrafya öğretmenlerine göre eğitim sistemine ilişkin yapısal sorunlar da öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerini olumsuz etkilemektedir. Özellikle, sınıf geçme sistemi ve çoktan seçmeli sınavlar, öğrencilerin bilgi eksiklikleriyle bir üst sınıfa geçmelerine yol açarak, derinlemesine öğrenmeyi engellemektedir. Sınıfta kalma uygulamasının olmaması ve öğrenci başarısının yalnızca çoktan seçmeli testlerle değerlendirilmesi, öğrenme eksikliklerinin derinleşmesine neden olabilir (Sarı, Arıkan & Yıldızlı, 2017; Sarier, 2016). Ayrıca, çoktan seçmeli

testler, öğrencilerin düşünme ve anlama yetilerini ölçmede sınırlı kalabilir (Öksüz & Demir, 2018). Bu nedenle, eğitimcilerin öğrencileri değerlendirmede sadece çoktan seçmeli testler değil, açık uçlu sorular gibi alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini de kullanmaları gerekmektedir (Koyuncu & Özkan, 2019). Eğitim sistemindeki bu yapısal sorunlar, öğrencilerin akademik başarılarını etkilemede önemli bir rol oynamaktadır ve coğrafya eğitiminde de etkili bir şekilde dikkate alınmalıdır.

Araştırma sonuçlarına göre, coğrafya öğretmenleri, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyindeki eksiklikleri gidermek için birkaç çözüm önerisi sunmuştur. Bu öneriler arasında sosyal bilgiler eğitimi bağlamında ders saatlerinin artırılması, coğrafi içeriklerin yeniden düzenlenmesi veya coğrafya derslerinin ortaokul seviyesine eklenmesi, aktif öğretim yöntemlerinin kullanılması, öğretim materyallerinin etkin bir şekilde kullanılması ve öğrencilerin motivasyonunu artırmaya yönelik stratejilerin geliştirilmesi yer almaktadır. Bu öneriler, lisedeki coğrafya derslerine yönelik yeterli hazır bulunuşluk düzeyinin oluşması için ortaokulda sosyal bilgiler dersi öğretim eğitim programının ve öğrenme ve öğretme ortamlarının gözden geçirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Benzer şekilde, Özunal (2016) ile Sezer ve arkadaşları (2021) sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularının öğretiminde aktif öğretim yöntemlerinin ve alana özgü öğretim programlarının önemini vurguladığını belirtmişlerdir. Bu öğretmenler, coğrafya disiplininin sosyal bilgilerden bağımsız bir ders olarak okutulmasının, daha anlamlı öğrenmelere katkı sağlayacağını ifade etmektedirler.

Coğrafi düşünme becerileri, bireylerin mekânsal verileri analiz etme, yorumlama ve bu verilerle ilgili kararlar alma yeteneklerini geliştirmeleri açısından büyük bir öneme sahiptir. Bu beceriler, özellikle eğitim süreçlerinde, öğrencilerin eleştirel düşünme ve problem çözüme yeteneklerini artırmak için kritik bir rol oynar (Akbaş & Sönmez, 2019). Bu beceriler arasında harita okuryazarlığı önemli bir yer tutmaktadır. Bonnet (2003), harita okuryazarlığının ortaokul kademesinde kazandırılmasının önemine dikkat çekmiştir ve nitelikli bir coğrafya eğitiminin bu becerinin gelişiminde büyük rol oynadığını belirtmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, coğrafya öğretmenlerinin çoğunluğu, liseye yeni başlayan öğrencilerin harita okuryazarlığı becerilerinin yetersiz olduğunu vurgulamıştır. Bu eksiklikler, öğrencilerin coğrafi kavramları anlamasını ve uygulama yapmasını zorlaştırmaktadır (Kuru, 2020; Memişoğlu, 2023). Nitekim öğretmenler, öğrencilerin temel coğrafya kavramlarını anlamakta zorlandıklarını ve bu eksikliklerin öğrencilerin derslerdeki performansını olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Araştırma sonuçlarını destekleyen benzer araştırmalarda ortaokul öğrencilerinin harita, yeryüzü, enlem ve boylam kavramları, harita türleri ve lejantlar hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığını, Türkiye'nin koordinatlarını genellikle karıştırdığını ortaya koymuştur (Akengin vd., 2016; Cendek, 2015; Çelik, 2021; Erol, 2017; Görmez, 2023; Memişoğlu, 2023). Ancak Çiftçi ve Akça (2019) 2005 ve 2018 öğretim programında 4. sınıftan itibaren harita okuryazarlık becerisine yer verildiğini belirtmiştir. Bu becerinin programda yer alması önemlidir fakat becerinin gelişimine engel olan faktörler olabilir. Memiş (2023) araştırmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrencilerin harita okuryazarlığını geliştirmede yaşadıkları sorunları; okullardaki imkân kısıtlamaları, yetersiz ders saatleri ve uygulamalara zaman ayrılmamasına bağlı olduğunu bildirmiştir. Öğretmenlerin harita okuryazarlığı konusundaki bilgi ve becerileri, öğrencilerin bu önemli yetenekleri kazanmalarında belirleyici bir faktördür (Turgut & Kaymakçı, 2022). Güneş ve Demirbaş (2020) öğretmen adaylarının harita kullanabilme becerilerinde eksiklikler olduğunu ve bu eksikliklerin giderilmesi için daha fazla eğitim ve uygulama gereksinimi olduğunu ortaya koymuştur. Bu bağlamda, Turgut ve Kaymakçı (2022) öğretmenlerin harita okuryazarlığı alanındaki bilgi ve becerilerini artırmak için çeşitli stratejiler geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu stratejiler, öğrencilerin harita becerilerini daha etkili bir şekilde kazanmalarına da dolaylı olarak katkı sağlayacaktır (Akkuş ve Kuzey, 2018; Ayuldeş & Akbaş, 2023).

Coğrafya öğretmenleri, öğrencilerin sadece harita okuryazarlığında değil, aynı zamanda tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama, konum analizi, zaman ve kronolojiyi anlama ve politik okuryazarlık gibi becerilerde de önemli eksiklikler yaşadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin yaklaşık yarısı, öğrencilerin girişimcilik, kanıt kullanma, gözlem, çevre okuryazarlığı ve mekân algılama gibi temel coğrafya becerilerinde de yetersizlikler bulunduğunu ifade etmiştir. Memişoğlu'nun (2023) araştırmasında, sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrencilerin "harita, politik, finansal, dijital, çevre, medya ve hukuk okuryazarlığı" becerilerini geliştirmeye yönelik teorik bilgileri sağlama konusunda iyi bir seviyede oldukları, ancak uygulama düzeyine yeterince yer vermediklerini ortaya koymuştur. Öğretmenler, okuryazarlık becerilerini geliştirmek için uygulama düzeyinin ve okul dışı gezilerin artırılması gerektiği yönünde önerilerde bulunmuşlardır. Çelik'in (2021) araştırmasında ise sosyal bilgiler öğretim programındaki dijital okuryazarlık, finansal okuryazarlık, girişimcilik, hukuk okuryazarlığı, politik okuryazarlık ve konum analizi becerileri hakkında yeterli açıklama ve etkinlik örneklerinin bulunmadığı, programın uygulanması

için ayrılan sürenin yetersiz olduğu ve materyal temini konusunda sorunlar yaşandığı tespit edilmiştir. Bu araştırma sonuçları, coğrafya ve sosyal bilgiler öğretiminde okuryazarlık ve beceri gelişimine yönelik teorik bilginin yeterli olduğunu, ancak uygulama ve materyal desteği açısından eksikliklerin bulunduğunu göstermektedir. Avcı ve Geçit (2022), sosyal bilgiler öğretmenlerinin politik okuryazarlık konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığını ve etkin vatandaşlık faaliyetlerine katılımda eksiklikler yaşadıklarını belirtmiştir. Yavaş, Karadağ ve Kaymakçı (2024) ise sosyal bilgiler öğretmenlerinin politik konulara derslerinde nadiren yer verdiklerini ve bunun sebeplerini öğretmenlerin politik konulara yer vermede çekinceleri, haftalık ders saatinin yetersizliği ve öğretim programındaki eksiklikler olarak açıkladıklarını belirtmiştir. Bu sonuçlar, sosyal bilgiler öğretmenlerinin politik okuryazarlık ve etkin vatandaşlık eğitiminde çeşitli engellerle karşılaştıklarını ortaya koymaktadır.

Araştırmalarda, öğrencilerin mekânsal düşünme becerilerinin geliştirilmesi, sosyal bilgiler dersinde coğrafya eğitiminin kritik bir parçası olarak vurgulanmaktadır (Görmez, 2021). Gönülaçar ve Öztürk'ün (2021) ortaokul öğrencileri ve sosyal bilgiler öğretmenleriyle yapılan çalışmasında, öğrencilerin harita okuma, konum belirleme ve mekânı algılama becerilerinin yeterince gelişmediği, ancak gözlem ve yön bulma becerilerinin nispeten daha iyi olduğu belirtilmiştir. Elbay (2020), Ünlü ve Yıldırım (2017), Akbaş ve Sönmez (2019) ile Uğurlu ve Aladağ (2015) tarafından yapılan araştırmalarda, mevcut öğretim programlarının mekânsal düşünme becerilerini yeterince desteklemediği ve öğretmenlerin bu konuda yeterli bilgiye sahip olmadığı ifade edilmiştir. Bu durum, öğrencilerin coğrafi bilgiyi anlama ve analiz etme, eleştirel düşünme ve pratik uygulamalarda yetersiz kaldığını göstermektedir. Eğitim süreçlerinde mekânsal düşünme becerilerinin geliştirilmesine yönelik daha fazla çaba sarf edilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Nitekim 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (MEB, 2024) coğrafya eğitimi açısından incelendiğinde öğrencilerin harita okuryazarlığı, tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama, konum analizi gibi temel coğrafi becerilerde gelişim sağlanmasının amaçlandığı görülmektedir. Öğretim sürecinde kullanılan materyallerin etkinliği artırılarak, bütüncül bir yaklaşımla coğrafya becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programları, zaman ve kronolojiyi algılama becerilerinin öğretilmesini hedeflemiş olsa da bu amacın gerçekleştirilmesinde zorluklar yaşanmıştır (Aktın & Karaçalı Taze, 2023; Kuru, 2020). Öğrencilerin bu becerilere sahip olma noktasında önemli eksiklikleri olduğu gözlemlenmiştir (Akbaba vd., 2012; Çelikkaya & Kürümlüoğlu, 2019; Çiviler, 2019). Çelikkaya ve Kürümlüoğlu'na (2019) göre, tarihsel zaman kavramı soyut olduğundan, kavramın öğretilmesi için gerekli donanım, öğreticinin bilgisi, öğretim programı, yöntem ve tekniklerin yetersizliği çocukların kronoloji bilgisi ve becerisinin yetersiz olmasına neden olmuştur. Ancak, çocuklarda zaman ve kronolojiyi algılama becerisinin uygun yöntem ve yaklaşımlarla öğretilebileceğine dair birçok araştırma bulunmaktadır (Erdem, 2017; Kekeç, 2018; Şimşek, 2007; Üztemur vd., 2018; Varlıkgörücüsü & Çalışkan, 2020).

Coğrafya öğretmenlerinin liseye yeni başlayan öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyinde eksik olan becerilerin geliştirilmesine yönelik sosyal bilgiler derslerine ilişkin önerileri, sosyal bilgiler dersi öğretim programının düzenlenmesi, aktif öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılması, genel becerilerin geliştirilmesi ve eğitim süreçlerinin bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerektiği şeklindedir. Öğretmenler, bu becerilerin gelişimini desteklemek için, gezi, gözlem, sanatsal faaliyetler ve sosyal etkinlikler gibi aktif katılımı teşvik eden yöntemlerin kullanılmasını, bireyselleştirilmiş öğretim ve erken yaşlardan itibaren bütüncül bir eğitim süreci önerisinde bulunmuşlardır. Bu öneriler, öğrencilerin beceri eksikliklerinin giderilmesinde daha etkili ve kapsamlı yaklaşımların benimsenmesi gerektiğini göstermektedir. 2024 yılında güncellenen Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (MEB, 2024), bu önerilere paralel olarak incelendiğinde dijitalleşme ve teknoloji kullanımına büyük önem verildiği görülmektedir. Eğitim teknolojilerinin entegrasyonu ile dijital kaynakların ve çevrimiçi öğrenme platformlarının kullanımının yaygınlaştırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Bu gelişmelerin, öğrencilerin bilgiye erişimini kolaylaştıracağı ve beceri odaklı ölçme ve değerlendirme süreçlerine vurgu yapılarak öğretim yöntemlerinin daha aktif ve katılımcı hale getirilmesine önemli ölçüde katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırma sonuçlarına dayalı olarak coğrafya disipliniyle ilgili temel becerilerin geliştirilmesi için aşağıdaki öneriler sunulabilir:

- Öğrencilere daha fazla harita okuma, analiz etme ve yorumlama pratiği kazandırılmalı; bu doğrultuda, coğrafya derslerinde harita tabanlı etkinlikler ve projelerin sayısı artırılmalıdır.
- Öğrencilere tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama konularında daha fazla eğitim verilmelidir. Bu becerilerin kazandırılması için derslerde veri görselleştirme araçları ve pratik çalışmalar kullanılabilir.

- Konum analizi becerisini geliştirmek için Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) ve diğer dijital araçlar öğrencilere tanıtılmalı ve derslerde aktif olarak kullanılmalıdır.
- Öğrencilerin zaman ve kronolojiyi anlama ile politik okuryazarlık becerilerini geliştirmek için tarihsel olaylar coğrafi bağlamda ele alınmalı; haritalar ve zaman çizelgeleri kullanılarak analizler yapılmalı, güncel politik olayların coğrafi etkileri incelenmelidir.
- Coğrafya derslerinde öğrencilerin girişimcilik ve kanıt kullanma becerilerini geliştirmek için, proje tabanlı öğrenme yöntemine ağırlık verilip öğrencilerin coğrafi sorunlara yenilikçi çözümler üretmelerini teşvik edecek projeler düzenlenmelidir.
- Doğa gezileri, saha çalışmaları, harita kullanımı ve çevresel analizler gibi uygulamalı etkinlikler düzenlenerek, öğrencilerin gözlem ve çevre okuryazarlığı gibi temel becerileri geliştirilmelidir.
- Ortaokul seviyesinde coğrafya disiplininin sosyal bilgilerden bağımsız bir ders olarak okutulması, daha anlamlı öğrenmelerin gerçekleşmesine katkı sağlayabilir. Alternatif olarak, mevcut sosyal bilgiler dersi öğretim programı gözden geçirilmeli, gerekli düzenlemeler yapılarak ders saatleri artırılmalı ve içerikler güncellenmelidir.
- Öğrencilerin kavrama becerilerini geliştirmek için derslerde daha fazla bağlamsal öğrenme fırsatları sunulmalı; bu sayede öğrenciler coğrafi bilgileri ezberlemek yerine anlamlandırabilir ve farklı durumlara uygulayabilirler.

Sonuç olarak sosyal bilgilerde coğrafya öğretimi, öğretim yöntemleri, müfredat içeriği ve öğretmenlerin yeterlilikleri açısından çeşitli zorluklarla karşı karşıyadır. Bu zorlukların üstesinden gelebilmek için öğretmen eğitimi, alanına özgü öğretim programlarının oluşturulması ya da sosyal bilgiler dersi öğretim programının güncellenmesi ve teknolojinin etkin kullanımı önemlidir. Nitekim 2024 yılında Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın güncellenmesi bu yönde atılmış olumlu bir adım olarak değerlendirilebilir. Araştırmacılar, 2024 müfredatındaki coğrafya kazanımlarını bilgi ve beceri odaklı analiz ederek, önceki programla tutarlılığını ve yeni eklenen kazanım ve içeriklerin öğretime katkısını ve coğrafya eğitiminde benimsenen yaklaşımı inceleyebilirler.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni (Etik kurul izni gerektirmeyen makaleler için etik beyan üstte yer almaktadır.)

Kurul adı=Sinop Üniversitesi

Karar tarihi= 19/10/2022

Belge sayı numarası= 2022/163-189

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Araştırmacıların katkı oranı beyanı / Contribution rate statement of researchers: Birinci yazar /First author % 60, İkinci yazar/Second author % 40.

2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).

Destek ve Teşekkür

Herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından destek alındıysa, alınan desteğe yönelik bilgilendirme (kurum adı, proje numarası vb.) yapılmalıdır. (*Zorunlu olmayan beyan*)

Yazarların teşekkür etmek istedikleri kişi veya kurumlara ilişkin bilgilendirme yapılmalıdır. (*Zorunlu olmayan beyan*)

REFERENCES

- Akbaba, B., Keçe, M., & Erdem, M. (2012). Sosyal bilgiler dersinde çoklu ortam kullanımının öğrencilerin zaman-kronoloji ve değişim sürekliliği algılama becerilerine etkisi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 237-257
- Akbaş, Y., & Sönmez, F. (2019). Coğrafi Bilgi Sistemlerine (CBS) dayalı sosyal bilgiler öğretiminin 6. sınıf öğrencilerinin mekânsal düşünme becerilerine etkisi. *International Journal of Geography and Geography Education*, 40, 40-58. <https://doi.org/10.32003/iggei.547030>

- Akengin, H., Tuncel, G., & Cendek, E. (2016). Öğrencilerde harita okuryazarlığının geliştirilmesine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 34, 61-69.
- Akkuş, Z., & Kuzey, M. (2018). Ortaokul öğrencilerinin harita ve yön becerilerine sahip olma ve bu becerileri yaşama aktarabilme durumları üzerine bir değerlendirme. *Millî Eğitim Dergisi*, 47(218), 201-233.
- Aktın, K., & Karaçalı Taze, H. (2023). Sosyal bilgiler ders kitaplarında tarih şeritleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(3), 1571-1603. <https://doi.org/10.17679/inuefd.1351627>
- Avcı, E. K. (2016). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminde coğrafya disiplininin rolü. *Araştırma ve Deneyim Dergisi*, 1(1), 1-23
- Avcı, R. C., & Geçit, Y. (2022). Sosyal bilgiler öğretiminde politik okuryazarlık becerisinin yeri ve bu beceriye yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 290-313. DOI: 10.34086/rteusbe.1210548
- Ayuldeş, M., & Akbaş, Y. (2023). The effect of orienteering on the sixth-grade students' academic achievement and map literacy. *Ted Eğitim ve Bilim*, 48(213). <https://doi.org/10.15390/eb.2023.11528>
- Baloğlu Uğurlu, N., & Aladağ, E. (2015). Mekânsal düşünmenin Türkiye'de sosyal bilgiler öğretim programındaki yeri ve öğretmenlerin bu beceri hakkındaki görüşleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 32, 22-42.
- Bebe, H. İ., & Ünlü, M. (2012). İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinin coğrafya içeriği açısından yeterliliği. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 26, 260-286.
- Behrendt, M., & Franklin, T. (2014). A review of research on school field trips and their value in education. *International Society of Educational Research*, 9, 235-245.
- Béneker, T., Palings, H., & Krause, U. (2015). Teachers envisioning future geography education at their schools. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 24(4), 355-370. <https://doi.org/10.1080/10382046.2015.1086102>
- Bonnet, A. (2003). Geography as a world discipline: Connecting popular and academic imaginations. *Area*, 35(2), 123-138.
- Cendek, M. (2015). *Öğrencileri harita okuryazarlığının geliştirilmesine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çelen, S., Fidan, S., & Hayır Kanat, M. (2019). 2017 programına göre düzenlenmiş ilkököl sosyal bilgiler ders kitabındaki coğrafya konularının incelenmesi. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 39. <https://doi.org/10.32003/iggei.472146>
- Çelik, Y. (2021). Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan bazı becerilerin kazandırılmasına yönelik öğretmen görüşleri. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 733-765.
- Çelikkaya, T. (2002). *İlköğretim 1. kademe sosyal bilgiler dersi coğrafya konularının öğretimi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Çelikkaya, T., & Kürümlüoğlu, M. (2019). Ortaokul öğrencilerinin kronoloji becerilerinin saptanmasına yönelik bir çalışma. *Turkish History Education Journal*, 8(1), 150-173.
- Çiftçi, B., & Akça, D. (2019). 2005 ve 2018 sosyal bilgiler öğretim programlarının coğrafi beceri ve coğrafi kazanım alanlarının karşılaştırılması. *Journal of New Approaches in Education*, 2(1), 33-59.
- Çiviler, M. (2019). *Ortaokul 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin tarihsel düşünme becerilerini geliştirme: Bir eylem araştırması*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Değirmenci, Y. (2019). 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde coğrafya konularının öğretimine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(4), 3286-3305. <https://doi.org/10.33206/mjss.537718>
- Demircioğlu, İ. H. (2004). Tarih ve coğrafya öğretmenlerinin sosyal bilimler öğretiminin amaçlarına yönelik görüşleri (Doğu Karadeniz Bölgesi Örneği). *Bilig*, 31, 71- 84.
- Demirkaya, H., & Karacan, H. (2019). Sosyal bilgiler ders kitaplarındaki coğrafya görsellerine ilişkin öğrenci görüşleri. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 54-87. <https://doi.org/10.33206/mjss.474967>
- Dewey, J. (1996). *Demokrasi ve eğitim*. (Çev. Salih Otaran). Başarı Yayınları.
- Dinç, E., & Doğan, Y. (2010). İlköğretim ikinci kademe sosyal bilgiler öğretim programı ve uygulanması hakkında öğretmen görüşleri. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 17-49.
- Dinsever, M. B. (2021). *Türkiye sosyal bilgiler ders kitapları ve öğretim programları ile Polonya tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi ders kitapları ve öğretim programlarının karşılaştırılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

- Dündar, E., & Ünalı, Ü. (2023). Reflections of in-service training received by teachers on geography teaching process and student achievement. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14(1), 349-370. <https://doi.org/10.51460/baebd.1293672>
- Elbay, S. (2020). A foundational perspective for spatial thinking in relation to social studies curriculum and middleschool textbooks in Turkey. *Review of International Geographical Education Online*, 10(2), 30-57.
- Erdem, A. R. (2020). Sosyal bilgiler öğretiminde sınıf yönetimi. S. Şimşek (Ed). *Sosyal Bilgiler ve Sınıf Öğretmenleri İçin Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (s. 487-528). Anı Yayıncılık.
- Erdem, M. (2017). *6-7. sınıf sosyal bilgiler programında bulunan alana özgü becerilerin etkinlikler yoluyla kazandırılması* (Yayımlanmamış doktora tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Erden, M. (2000). *Sosyal bilgiler öğretimi*. İstanbul: Alkim Yayıncılık.
- Erol, H. (2017). Ortaokul öğrencilerinin harita okuryazarlık becerilerine ilişkin bir çalışma. *AJESİ-Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 7(3): 425-457.
- Ersoy, F., & Ayaydın, Y. (2023). Sosyal bilgiler ders kitaplarındaki coğrafi öğelerin yerel ve küresel bağlamda incelenmesi. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 49, 115-132. <http://dx.doi.org/10.32003/igge.1271388>
- Fuller, I., Edmondson, S., France, D., Higgitt, D., & Ratinen, I. (2006). International Perspectives on the Effectiveness of Geography Fieldwork for Learning. *Journal of Geography in Higher Education*, 30(1), 89-101.
- García, A. (2011). Cognitive interviews to test and refine questionnaires. *Public Health Nurs* 28(5), 444-450 <http://dx.doi.org/10.1111/j.1525-1446.2010.00938.x>.
- Geçit, Y., & Beldağ, A. (2014). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya alanına yönelik öz-yeterlik seviyelerinin farklı değişkenler açısından değerlendirilmesi (Rize ili örneği). *NWSA-Education Sciences*, 9(4), 3
- Gil, T. (2021). Navigating the national geographic standards in the philippine social studies curriculum. *International Journal Pedagogy of Social Studies*, 6(2), 43-56. <https://doi.org/10.17509/ijposs.v6i2.39824>
- Gönülaçar, H., & Öztürk, M. (2021). Ortaokulda öğrencilere ve öğretmenlerine göre mekânsal düşünme becerileri. *International Journal of Geography and Geography Education*, 43, 80-97. <https://doi.org/10.32003/igge.799288>
- Görmez, E. (2021). Ortaokul öğrencilerinin harita okuryazarlık becerisi yeterlilikleri üzerine bir çalışma. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 712-733. <https://doi.org/10.33711/yyuefd.1029178>
- Gümüş, N., & Avcı, G. (2016). Altıncı sınıflarda sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin coğrafi kavramları anlama düzeyleri ve kavram yanlışlarının belirlenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 47, 191-206.
- Güneş, G., & Demirbaş, Ç. (2020). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının harita kullanabilme beceri düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(4), 2145-2158. <https://doi.org/10.33206/mjss.675955>
- İbret, B. Ü., Karatekin, K., & Avcı, E. (2015). Sosyal bilgiler dersinde coğrafya öğretiminin değerler eğitimi açısından önemi. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(207), 5-23.
- İbret, B. Ü., & Yılmaz, O. (2022). The adventure of geography in social studies: A study on change. *Anadolu University Journal of Education Faculty*, 6(4), 451-476. <https://doi.org/10.34056/%20aujef.1162286>
- İlter, İ. (2018). Günümüz sınıflarında sosyal bilgilerin öğretimi: öğretmenlerin yöntemleri ve pedagojik uygulamaları. *Kuramsal Eğitim Bilim*, 11(1), 1-29. <https://doi.org/10.30831/akukeg.338520>
- Jager, J., Putnick, D., & Bornstein, M. (2017). It is more than just convenient: the scientific merits of homogeneous convenience samples. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 82(2), 13-30. <https://doi.org/10.1111/mono.12296>
- Kahriman, M. (2008). *6. sınıf sosyal bilgiler programının coğrafya içerikli ünitelerine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri (Konya ili örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kaya, H., & Aydın, F. (2011). Sosyal bilgiler dersindeki coğrafya konularının öğretiminde akıllı tahta uygulamalarına ilişkin öğrenci görüşleri. *Journal of World of Turks*, 3(1), 179-189.

- Kayaalp, F. (2023). A systematic analysis of technology-based postgraduate theses in social studies teaching. *Journal of Higher Education and Science*, 13(2), 127-147. <https://doi.org/10.5961/higheredusci.1267102>
- Kekeç, M. (2018). *Zaman ve kronoloji becerisinin kazandırılmasında modelleme tekniğinin kullanılması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Kent, M., Gilbertson, D. D., & Hunt, C.O. (1997). Fieldwork in geography teaching: A critical review of the literature and approaches. *Journal of Geography in Higher Education*, 21(3), 313-332.
- Kızılçaoğlu, A. (2006). İlköğretimin birinci kademesinde coğrafya eğitimi ve öğretimi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 14, 81-106.
- Kot, M., & Özcan, E. (2019). Sosyal bilgiler dersinde coğrafya öğretiminin akademisyenler ve öğretmenlerin görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 2(1), 208-225
- Koyuncu, E., & Özkan, Y. (2019). Geniş ölçekli sınavlarda açık uçlu soruların kullanılmasına ilişkin öğrenci görüşlerinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(69), 177-200. <https://doi.org/10.17755/esosder.424014>
- Kuru, G. (2020). 2005 ve 2018 sosyal bilgiler ders kitaplarındaki derse özgü becerilerin öğretiminin karşılaştırılması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(6), 2410-2423. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.702220>
- Krakowka, A. R. (2012). Field trips as valuable learning experiences in geography courses, *Journal of Geography*, 111(6), 236-244.
- Krippendorff, K. (2019). *Content analysis: an introduction to its methodology*. SAGE Publications. <https://doi.org/10.4135/9781071878781>
- Lai, K. C. (1999). Freedom to Learn: A Study of the Experiences of Secondary School Teachers and Students in a Geography Field Trip, *International Research in Geographical and Environmental Education*, 8(3), 239-255.
- MEB (2024). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (4, 5, 6 ve 7. Sınıflar). Türkiye yüzyılı maarif modeli. <https://tyymm.meb.gov.tr/upload/program/2024programsos4567Onayli.pdf>
- Memişoğlu, H. (2023). Okuryazarlık becerilerine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerin görüşleri. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 9(4), 276-296. DOI: <https://doi.org/10.24289/ijsser.1317405>
- Meydan, A. (2018). Sosyal bilgilerde coğrafyanın yeri ve önemi. R. Turan & K. Ulusoy (Ed.), *Sosyal Bilgilerin Temelleri* içinde (s. 80-95). (5. Baskı). Pegem.
- MEB (2018). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar). MEB Yayınları.
- Neubauer, B., Witkop, C., & Varpio, L. (2019). How phenomenology can help us learn from the experiences of others. *Perspectives on Medical Education*, 8(2), 90-97. <https://doi.org/10.1007/s40037-019-0509-2>
- Öksüz, Y., & Demir, E. (2018). Açık uçlu ve çoktan seçmeli başarı testlerinin psikometrik özellikleri ve öğrenci performansı açısından karşılaştırılması. *Hacettepe University Journal of Education*, 34(1), 1-24. <https://doi.org/10.16986/huje.2018040550>
- Öztürk, C. (2006). Sosyal bilgiler: Toplumsal yaşama disiplinlerarası bir bakış. C. Öztürk (Ed.). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (43-45) Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Öztürk, C. (Ed.). (2012). *Sosyal bilgiler eğitimi demokratik vatandaşlık eğitimi* (3. B.). Ankara: Pegem Akademi.
- Özunal, S. (2015). *Sosyal Bilgiler dersinde coğrafya konularının kimlik inşası ve vatandaşlık bilinci kazandırmasına ilişkin öğretmen görüşleri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Özunal, S. (2016). Sosyal bilgilerdeki coğrafya konularının kavratılmasına yönelik uygulamalar, sorun ve öneriler: Abant İzzet Baysal Üniversitesi örneği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(2), 592-618
- Pehlivan, A., & Yeşiltaş, E. (2015). Sosyal bilgiler öğretiminde çevrimiçi haritaların kullanımının akademik başarıya etkisi. *Journal of Turkish Studies*, 10(11), 1621-1621. <https://doi.org/10.7827/turkishstudies.8601>
- Rakuasa, H. (2023). Role of geography education in raising environmental awareness: a literature review. *Journal of Education Method and Learning Strategy*, 2(01), 1-7. <https://doi.org/10.59653/jemls.v2i01.293>
- Sarı, M., Arıkan, S., & Yıldızlı, H. (2017). 8. sınıf matematik akademik başarısını yordayan faktörler-timss 2015. *Eğitimde Ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 8(1) 246-265. <https://doi.org/10.21031/epod.303689>

- Sarier, Y. (2016). Türkiye de öğrencilerin akademik başarısını etkileyen faktörler. *Hacettepe University Journal of Education*, 31(3), 609-627. <https://doi.org/10.16986/huje.2016015868>
- Scholtz, S. (2021). Sacrifice is a step beyond convenience: a review of convenience sampling in psychological research in africa. *Sa Journal of Industrial Psychology*, 47. <https://doi.org/10.4102/sajip.v47i0.1837>
- Sever, R., & Koçoğlu, E. (2013). Sosyal bilgiler ders kitaplarındaki coğrafya konularına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri / Diyarbakır merkez Dicle örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(45), 17-34.
- Sezer, A., Üztemur, S., & Sağlam, M. (2021). Geography in social studies education: a phenomenological research based on teacher's opinions. *International Journal of Geography and Geography Education*, 44, 124-144. <https://doi.org/10.32003/igge.872886>
- Sömen, T. (2020). Sosyal bilgiler öğretiminde güncel olaylar. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41, 431-447. <https://doi.org/10.33418/ataunikfed.803302>
- Sözcü, U., Oğuz, S., & Aydınöz, D. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularının öğretimine ilişkin öz yeterlikleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 33, 155-178.
- Sözer, E. (1998). *Kuramdan uygulamaya sosyal bilimlerin öğretimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Speak, A., Escobedo, F., Russo, A., & Zerbe, S. (2018). Comparing convenience and probability sampling for urban ecology applications. *Journal of Applied Ecology*, 55(5), 2332-2342. <https://doi.org/10.1111/1365-2664.13167>
- Şahin, V., & Ince, Z. (2020). Geography education in 2018 primary school instruction schedule. *International Journal of Geography and Geography Education*, 41, 1-12. <https://doi.org/10.32003/igge.622193>
- Şimşek, A. (2007). İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin kronolojik algılarının geliştirilmesine yönelik yarı deneysel bir çalışma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7(1), 589-615.
- Taçyıldız, Y., & Çifçi, T. (2020). Geography education in social studies courses: evaluation of teacher views. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 5(11), 2456-2485.
- Thornton, S. (2001). Chapter vii: legitimacy in the social studies curriculum. *Teachers College Record*, 103(7), 185-204. <https://doi.org/10.1177/016146810110300707>
- Tomčíková, I. (2020). Implementation of inquiry-based education in geography teaching – findings about teachers' attitudes. *Review of International Geographical Education Online*. <https://doi.org/10.33403/rigeo.791713>
- Topçu, E. (2013). Sosyal bilgiler dersinde coğrafya kazanımlarının gerçekleştirilmesinde öğretmenlerin tercih ettiği yöntemler. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (28), 331-369.
- Turgut, T., & Kaymakçı, S. (2022). Opinions of social studies teachers on information literacy. *E-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9(3), 1000-1025. <https://doi.org/10.30900/kafkasegt.1093563>
- Türel, A., & Demirkaya, H. (2020). Google earth'ün sosyal bilgiler dersinde başarı ve tutumlara etkisi. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(14), 195-207. <https://doi.org/10.20860/ijoses.799790>
- Ulusoy, K., & Gülüm, K. (2009). Sosyal bilgiler dersinde tarih ve coğrafya konuları işlenirken öğretmenlerin materyal kullanma durumları. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 85-99
- Ünal, Ç., & Çelikkaya, T., (2004), İlköğretim 1. kademe sosyal bilgiler dersi coğrafya konularının öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikler ile bunların uygulanma sıklığı, *Doğu Dergisi*, 11, 151-165.
- Ünlü, M., & Yıldırım, S. (2017). Coğrafya dersi öğretim programına bir coğrafi beceri önerisi: Mekânsal düşünme becerisi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 35, 13-20.
- Üztemur, S., Dinç, E., & Acun, İ. (2018). Müzeler ve tarihi mekânlarda uygulanan etkinlikler aracılığıyla öğrencilerin sosyal bilgilere özgü becerilerinin geliştirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 46, 294-324
- Vaismoradi, M., Turunen, H., & Bondas, T. (2013). Content analysis and thematic analysis: implications for conducting a qualitative descriptive study. *Nursing and Health Sciences*, 15(3), 398-405. <https://doi.org/10.1111/nhs.12048>
- Varlıkgörücü, N., & Çalıskan, M. (2020). Zaman ve kronolojiyi algılama becerisini nasıl geliştirebiliriz, *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 194-209
- Widener, J., Gliedt, T., & Tziganuk, A. (2016). Assessing sustainability teaching and learning in geography education. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 17(5), 698-718. <https://doi.org/10.1108/ijsh-03-2015-0050>

- Yavaş, M., Karadağ, Y., & Kaymakcı, S. (2024). Sosyal bilgiler dersinde politik konuların öğretilimi: öğretmen görüşleri. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 14(1), 114-146. <https://doi.org/10.18039/ajesi.1337186>
- Yılmaz, K. (2010). Lisans düzeyinde sosyal bilgiler eğitiminde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri: öğretim elemanlarının görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(2), 297-332.